

lubelskie
Smakuj życie!

Numer
1(13)/2012

ISSN
2081-8033

Lubelski Informator Unijny

pułs- Regionu

Lotnisko nabiera kształtów

str. 4

Miliony dla województwa lubelskiego

str. 9

**O funduszach europejskich po 2013 roku
wiemy coraz więcej**

str. 14

Wygrany Wilków

str. 19

Spis treści

Aktualności

- 4** Lotnisko nabiera kształtów

Wywiad z...

- 6** Nie stracić nawet jednego euro
Rozmowa z Krzysztofem Hetmanem,
marszałkiem województwa lubelskiego

Wydarzenie

- 9** Miliony dla województwa lubelskiego
12 Boom na zieloną energię

Rozmowa numeru

- 13** Najważniejsze są wymierne korzyści dla mieszkańców
Rozmowa z Grzegorzem Teresińskim, wójtem gminy Wilków

Kalendarium

- 14** Komitet Monitorujący RPO:
O funduszach europejskich po 2013 roku wiemy coraz więcej

Promocja

- 18** Spotkajmy się na cz@cie

Dobre praktyki

- 19** Wygrany Wilków
21 Lubelski Biomed w światowej elicie

Informator dla przedsiębiorców

- 23** Ostatnie pieniądze do zdobycia

Lubelski Informator Unijny „Puls Regionu”

Egzemplarz bezpłatny

Nakład: 3 000 egz.

Wydawca: Departament Regionalnego
Programu Operacyjnego
Urząd Marszałkowski
Województwa Lubelskiego w Lublinie
ul. Stefczyka 3b, 20-151 Lublin
tel.: 81 44 16 738
fax: 81 44 16 740
drpo@lubelskie.pl, www.rpo.lubelskie.pl

Redakcja: Paweł Florek
– Oddział Informacji i Promocji RPO

Współpraca: Oddział Komunikacji Społecznej Kancelarii
Marszałka Województwa Lubelskiego,
Oddział Zarządzania RPO, Lubelska Agencja
Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie,
Gmina Wilków, Biomed-Lublin SA

Fotografie: Departament Regionalnego Programu
Operacyjnego, Gmina Wilków, Tomasz Gąska,
Mikołaj Majda, Petr Kratochvil (Public Domain

Pictures), businesstimes.pl, nowiny24.pl,
iStockphoto, stock.xchng

Okładka: Budżet Regionalnego Programu Operacyjnego
powiększył się o 37 mln euro. Gdzie trafiły te
pieniądze? Szczegóły na str. 9. Fot. Infografick,
iStockphoto®

Druk, skład i łamanie: PETIT Skład – Druk – Oprawa
Wojciech Guz i Wspólnicy Spółka Komandytowa
ul. Tokarska 13, 20-210 Lublin
tel.: 81 744 56 59, fax: 81 441 03 33
biuro@petit.lublin.pl, www.petit.lublin.pl

Publikacja finansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**WOJEWÓDZTWO
LUBELSKIE**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO**

➤ Informacja o funduszach europejskich nie kosztuje

Nieuczciwe firmy consultingowe i doradcze za materiały informacyjne o funduszach europejskich każą sobie płacić nawet kilkaset złotych.

W rzeczywistości są to kopie publikacji, które można otrzymać za darmo.

Dlatego informujemy, że wszystkie materiały informacyjno-promocyjne dotyczące środków unijnych są udostępniane bezpłatnie. W przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego można je pobrać ze stron internetowych:

www.rpo.lubelskie.pl oraz www.lawp.eu lub otrzymać w jednym z Punktów Informacyjnych na terenie województwa lubelskiego.

Przypominamy również, że poszukujący informacji o RPO mogą odwiedzić Punkty Informacyjne, zadzwonić pod bezpłatny numer infolinii 800 888 776, wejść na stronę internetową www.rpo.lubelskie.pl, a od tego roku porozmawiać z ekspertami na czacie.

➤ Port lotniczy daje pracę

W marcu ruszyła rekrutacja w Porcie Lotniczym Lublin. Ogłoszenia o pracy można znaleźć na stronie www.airport.lublin.pl w zakładce *Rekrutacja*.

Spółka zatrudni ok. 150 osób.

Aplikacje przyjmowane są wyłącznie drogą elektroniczną, za pomocą formularza dostępnego w Internecie.

➤ Brama Krakowska ma nowe nakrycie

Dobiega końca renowacja Bramy Krakowskiej, jednego z symboli Lublina. W lutym rozpoczęto wymianę blachy na helmie budowli. Nowe, miedziane poszycie powinno chronić zabytek nawet przez 300 lat.

Konserwacja najcenniejszych zabytków Lublina, w tym Bramy Krakowskiej, została dofinansowana z funduszy Regionalnego Programu Operacyjnego.

➤ 15 firm jest zainteresowanych budową Centrum Spotkania Kultur

Są wśród nich krajowe i zagraniczne przedsiębiorstwa, m.in. z Austrii, Hiszpanii, Niemiec i Portugalii.

Z 15 firm Urząd Marszałkowski wybierze siedem, które złożą szczegółowe oferty. Po ich analizie przetarg zostanie rozstrzygnięty.

Zwycięzca wybuduje Centrum Spotkania Kultur, Plac Teatralny i parking oraz zmodernizuje Filharmonię i Teatr Muzyczny.

Budowa CSK pochłonie ok. 135 mln zł, z czego ponad 114 mln zł pochodzi z Regionalnego Programu Operacyjnego.

➤ Ogród Saski zmienił się w plac budowy

Największy w historii remont Ogrodu Saskiego w Lublinie rozpoczął się w lutym. Według pierwszych wyliczeń miał potrwać do jesieni 2013 r., ale są szanse na jego wcześniejsze zakończenie. Możliwe, że zostanie otwarty przed wakacjami przyszłego roku.

Park zmieni się nie do poznania. Pojawią się: nowe ogrodzenie, alejki, schody terenowe, monitoring, hot-spoty umożliwiające bezpłatny dostęp do Internetu oraz szalety. Dodatkowo przebudowany zostanie układ wodny. Lifting czeka też amfiteatr, gdzie uruchomiona zostanie kawiarenka internetowa.

Niektórych prac w ogóle nie zobaczymy. Chodzi o przebudowę kanalizacji sanitarnej, sieci światłowodowej oraz elektrycznej.

Koszt inwestycji przekracza 17 mln zł. Wsparcie z RPO wyniesie ok. 10 mln zł.

➤ W Białej Podlaskiej otwarto kolorową bibliotekę

Barwna, bo tak nazywa się biblioteka dla dzieci i młodzieży w Białej Podlaskiej, mieści się w oficynie zachodniej dawnego Pałacu Radziwiłłów.

W placówce zgromadzono 25 tysięcy książek, 87 czasopism i ponad 6 tysięcy zbiorów na nośnikach elektronicznych.

Nowością jest nowoczesne Multicentrum, oferujące możliwość organizacji zajęć nt. sztuki komputerowej, muzyki cyfrowej, robotyki oraz technologii informatycznych.

Biblioteka powstała dzięki dotacji z Regionalnego Programu Operacyjnego.

Więcej na: www.barwna.mbp.org.pl

LOTNISKO nabiera kształtów

W połowie lutego pod dachem terminalu w Świdniku zawisła tradycyjna wiecha. To symboliczne zakończenie ważnego etapu prac przy budowie lotniska. Wykonawca robót zapewnia, że terminal będzie gotowy w lipcu. Trzy miesiące później port obsłuży pierwszych pasażerów.

Lotnisko rośnie w oczach. Zakończyły się prace nad zadaszeniem terminalu i murowanie ścian budynku. Trwa montaż instalacji sanitarnych i elektrycznych, ścianek z płyt gipsowo-kartonowych oraz malowanie konstrukcji stalowej wewnątrz terminalu. – *Jesteśmy w połowie realizacji, terminal zakończymy w lipcu* – zapewnia **Radosław Górski**, dyrektor oddziału regionalnego Budimexu, wykonawcy obiektu. W innym miejscu ekipy budowlane kładą kolejne warstwy nawierzchni pasa startowego. Wykonywane

Fot. Wiecha pod dachem terminalu w Świdniku

Wiecha – pęk kwiatów, traw i gałęzi lub dekoracyjny wieniec zatykany na dachu nowo wybudowanego budynku.

Uroczystość zawieszenia wiechy to tradycja budowlana. Zwyczajowo świętowano zakończenie ważnego etapu budowy domu, czyli położenie ostatniego elementu konstrukcji dachu. Na uroczystość wykonawca robót zapraszał wszystkich pracujących przy jego budowie oraz inwestora. Uroczystość rozpoczynało wciągnięcie na dach ostatniej krokwi i jej montaż. Przywilejem zlecającego budowę było przybicie ostatniego gwoźdźdza mocującego tę krokiew. Następnie w najwyższym elemencie więźby mocowano wieniec albo przyozdobione drzewko. Uroczystość była okazją do podziękowania wszystkim uczestnikom przeprowadzonych prac za włożony w nie wysiłek.

Na Górnym Śląsku wiecha zwana jest glajchą.

Źródło: pl.wikipedia.org

Lotniczy prymus

W Polsce budowanych lub modernizowanych jest **11 regionalnych lotnisk**. Wartość tych inwestycji przekracza **1,8 mld zł**, z czego **740 mln zł** ma pochodzić z Regionalnych Programów Operacyjnych. Jak doniosła Rzeczpospolita, do tej pory tylko 5 lotnisk ma podpisane umowy o dofinansowanie. Wśród nich jest **lotnisko w Świdniku**. Choć najdroższe i budowane od podstaw, realizowane jest bez opóźnień.

– *To jedna z najbardziej wyczekiwanych inwestycji w regionie. Zgodnie z harmonogramem zakończy się w tym roku. Spółka rozmawia już z przewoźnikami lotniczymi* – podkreśla w wypowiedzi dla Rzeczpospolitej **Krzysztof Hetman**, marszałek województwa lubelskiego.

Źródło: **A. Stefańska, A. Osiecki, Regionalne lotniska bez unijnego wsparcia, Rzeczpospolita, 23 marca 2012 r., dostęp na www.rp.pl**

jest odwodnienie. W tym samym czasie powstaje budynek Lotniskowej Straży Pożarnej oraz budynek techniczno-garażowy. Ruszyła też budowa drogi dojazdowej do lotniska. Sześciokilometrowy odcinek łączący ul. Żwirki i Wigury w Świdniku z lotniskiem, będzie kosztował ponad 59 mln zł. Część pokryje dotacja z Regionalnego Programu Operacyjnego. Inwestycję wykona Budimex. Z nowej drogi będzie można skorzystać jeszcze w tym roku. Prace wykończeniowe potrwać do maja 2013 r. Na pierwsze samoloty czeka natomiast płyta postojowa. Gotowe jest także jej oświetlenie.

Poświęcenie i zawieszenie tradycyjnej wiechy zgromadziło kilkaset osób. Wśród nich byli parlamentarzyści, przedstawiciele władz rządowych i samorządowych, reprezentanci wykonawcy oraz członkowie zarządu spółki Port Lotniczy Lublin. To symboliczne zakończenie ważnego etapu prac, czyli postawienia i zadaszenia terminalu. Obecni na uroczystości marszałek województwa **Krzysztof Hetman** i członek zarządu **Jacek Sobczak** nie kryli zadowolenia z postępu prac. – *Budowa lotniska w Świdniku to dowód na to, że na Lubelszczyźnie udaje się realizować ważne dla całego regionu inwestycje* – podkreślił marszałek.

Unijni urzędnicy odwiedzili Lublin

Wizyta przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w Lublinie to stały element spotkań z Instytucjami Zarządzającymi krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi. W poprzednich latach spotkania odbywały się w Warszawie, jednocześnie ze wszystkimi Instytucjami Zarządzającymi.

W tym roku Komisja Europejska zaproponowała wizyty studyjne w województwach. W skład delegacji, która w dniach 16–17 lutego 2012 roku odwiedziła Lublin, weszli: **Pascal Boijmans**, dyrektor Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej Sekcji Programów Polskich Komisji Europejskiej, **Błażej Gorgol** oraz **Maja Łukaszewska-Krawiec**, przedstawiciele Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej (odpowiedzialni za kontakty z województwem lubelskim), **Marta Leśniak**, zastępca dyrektora Departamentu Koordynacji i Wdrażania Programów Regionalnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz **Renata Skwarek**, pracownik Wydziału Regionalnych Programów Operacyjnych Departamentu Koordynacji i Wdrażania Programów Regionalnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Głównym celem spotkania było omówienie zagadnień zawartych w opinii Komisji Europejskiej do *Sprawozdania rocznego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013 za 2010 r.* Podczas pierwszego dnia wizyty odbyła się dyskusja na temat Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, w trakcie której **Marek Kowalski**, zastępca dyrektora Departamentu Regionalnego Programu Operacyjnego, przedstawił informacje dotyczące postępów w zarządzaniu RPO oraz efekty realizacji projektów kluczowych, w tym dużego projektu rozbudowy portu lotniczego w Świdniku. W drugiej części spotkania dyrektor **Bogdan Kawalko** i jego zastępca **Dorota Skwarek** z Departamentu Polityki Regionalnej oraz **Piotr Janczarek**, dyrektor Departamentu Gospodarki i Innowacji omówili zagadnienia związane z analizą sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analizą SWOT województwa lubelskiego, *Strategią na*

rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020 oraz *Regionalną Strategią Innowacji*. Natomiast Pascal Boijmans zapoznał przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego z propozycją regulacji zasad korzystania z funduszy w latach 2014–2020 (pakiet rozporządzeń) oraz harmonogramem negocjacji nowych programów operacyjnych.

Miłym akcentem na koniec pierwszego dnia była wizyta w Centrum Promocji Województwa Lubelskiego, gdzie goście z Brukseli i Warszawy poznali szczegóły ubiegłorocznej kampanii promocyjnej województwa lubelskiego *Chwilo trwaj*, którą zaprezentował **Piotr Franaszek**, dyrektor Departamentu Promocji i Turystyki. Duże zainteresowanie wzbudziła dyskusja na temat flagowego projektu województwa jakim jest *Marka Lubelskie*. Dyrektor Pascal Boijmans pytał m.in. o formy promocji produktów opatrzonego logo *Marka Lubelskie* w kraju i zagranicą oraz o współpracę z innymi województwami w ramach Polski Wschodniej. Na koniec spotkania zaprezentowano krótkie spoty reklamowe, które promowały wybrane projekty realizowane ze środków RPO podczas *Open Days 2011*.

Drugi dzień pobytu rozpoczął się wizytą na placu budowy lotniska w Świdniku. Gospodarzem spotkania był **Krzysztof Siczek**, dyrektor Projektu Portu Lotniczego „Lublin”, który ze swadą opowiadał o kolejnych etapach budowy lotniska oraz oprowadzał wszystkich po terenie budowy. Tempo prac oraz poziom zaawansowania inwestycji wzbudziły spory podziw gości z Komisji Europejskiej i Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, którzy mieli okazję przejechać się po powstającym pasie startowym lotniska. Na zakończenie wizyty każdy z obecnych otrzymał bardzo miły prezent w postaci kasku ochronnego z logo lotniska w Świdniku. Z pewnością dzięki tej nietypowej pamiątce goście z Brukseli jeszcze długo będą wspominać pobyt w Lublinie. Ostatnim elementem dwudniowej wizyty w naszym mieście był krótki rekonesans po rozbudowującej się strefie ekonomicznej na Felinie.

Remigiusz Małecki

Liczący 11 tys. metrów kwadratowych terminal składa się z trzech skrzydeł. Zbiegają się one w jego głównej części, którą tworzy hala odlotów z centralnie umieszczoną strefą odprawy bagażowo-biletowej. W skrzydle zachodnim ulokowana będzie strefa przylotów, a we wschodnim strefa odlotów. Skrzydło południowe zajmą przystanek dla szynobusów oraz pomieszczenia biurowe dla administracji lotniska, służby celnej i granicznej. Terminal będzie posiadał częściowe podpiwniczenie, w którym zlokalizowane zostaną pomieszczenia techniczne, socjalne i magazynowe.

Nowoczesny i funkcjonalny budynek terminalu znajduje się na przedłużeniu osi poprzecznej pasa startowego. Taka lokalizacja umożliwiła zastosowanie ciekawego rozwiązania komunikacyjnego. Pasażerowie będą mogli dotrzeć na lotnisko autobusem szynowym, który dojedzie bezpośrednio do terminalu. W lutym PKP Polskie Linie Kolejowe ogłosiły przetarg na wykonanie ponad 2 km toru dojazdowego. Zgłosiło się 13 chętnych. Tor ma być gotowy w październiku. – *Będzie to pierwszy, od początku mojej pracy zawodowej, wybudowany od podstaw nowy odcinek linii kolejowej w naszym regionie* – przyznaje **Andrzej**

Matysiewicz, kierownik kontraktu z lubelskiego oddziału Centrum Realizacji Inwestycji PKP PLK SA. Obok toru, prowadzącego ze stacji Świdnik do Portu Lotniczego, spółka w ramach modernizacji linii kolejowej nr 7 Warszawa Wschodnia–Dorohusk, wyremontuje dwa perony na przystanku osobowym Lublin Północny, wymieni urządzenia sterowania ruchem pociągów, przebuduje układ torów na stacji Świdnik oraz odnowi podziemne przejścia dla pasażerów, dostosowując je do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obie inwestycje zostały dofinansowane z RPO, podobnie jak szynobusy, które od 2010 r. kursują na kilku trasach kolejowych w województwie.

– *Z satysfakcją mogę powiedzieć, że do tej pory udaje nam się dotrzymać wszystkich wyznaczonych terminów. Terminal powstaje w rekordowym tempie. Wszystko wskazuje, że jeszcze w tym roku z Lublina odleci pierwszy samolot pasażerski* – deklaruje **Grzegorz Muszyński**, prezes zarządu spółki Port Lotniczy Lublin.

Paweł Florek

Wykorzystano informacje zamieszczone na www.lubelskie.pl oraz www.airport.lublin.pl

Nie stracić nawet jednego EURO

**Rozmowa z Krzysztofem Hetmanem,
marszałkiem województwa lubelskiego**

Czego spodziewa się Pan po 2012 r. w kontekście funduszy unijnych na Lubelszczyźnie? Z jakich efektów będzie Pan zadowolony?

Jeśli wykorzystamy fundusze do ostatniego euro, to będzie ogromny sukces. Trzeba zdawać sobie sprawę, że będzie to bardzo trudne ze względu na nowe zasady rozliczania projektów, inne niż jeszcze kilka lat temu. Samo wydatkowanie środków to nie wszystko. Projekty muszą przynieść konkretne efekty i dać coś „ekstra” mieszkańcom województwa i całemu regionowi. Dlatego mam nadzieję, że dzięki tym pieniądzą i inwestycjom uda się choć w części zasypać przepaść cywilizacyjną, która dzieli nas od niektórych lepiej rozwiniętych województw. Oczywiście nie zdołamy zmniejszyć tych różnic już teraz. Nadal potrzebujemy funduszy na modernizację, ale liczę, że zrobimy milowy krok w kierunku wybierania w województwie bardziej innowacyjnych rozwiązań, a nie tylko zabezpieczania bieżących, lokalnych potrzeb.

31 grudnia ubiegłego roku dobiegło końca pierwsze przewodnictwo Polski w Radzie Unii Europejskiej. Wielokrotnie podkreślano, że polska prezydencja będzie kluczowa dla dyskusji nad przyszłą polityką spójności. Czy była?

Była, ponieważ po decyzjach Komisji Europejskiej, które zapadły podczas polskiej prezydencji, wiemy że polityka spój-

Jeśli wykorzystamy fundusze do ostatniego euro, to będzie ogromny sukces

ności będzie w 95% realizowana tak, jak dotychczas. Jest to o tyle ważne, że w Unii Europejskiej ścierały się różne poglądy dotyczące nowego kształtu polityki spójności. Powszechnie wiadomo, że niektóre państwa członkowskie nie zgadzały się, aby polityka spójności nadal wspierała głównie słabiej rozwinięte kraje, tj. Polskę, i chciały ograniczyć fundusze na dalszą pomoc. Przypomnę, że w okresie 2007–2013 otrzymaliśmy najwięcej pieniędzy ze wszystkich państw UE – 67 mld euro. Wszystko wskazuje na to, że tak będzie również w latach 2014–2020.

Na początku października 2011 r. Komisja Europejska przedstawiła pakiet legislacyjny dotyczący funduszy europejskich w latach 2014–2020. Nie wszystkie propozycje Komisji przypadły Panu do gustu. Wspominał Pan nawet, że zamiast iść do przodu, Bruksela wraca do zasad obowiązujących na początku naszej przygody z dotacjami UE w okresie 2004–2006? Co konkretnie miał Pan na myśli?

Chodziło mi o powrót do centralizacji zarządzania i wdrażania funduszy europejskich. To są pomysły, które były aktualne kilka lat temu, kiedy wchodziliśmy do Unii Europejskiej. Liczyłem na to, że w najbliższym okresie programowania Komisja Europejska zaproponuje bardziej innowacyjne rozwiązania, chociażby przesuwające odpowiedzialność i obowiązki związane z gospodarowaniem środkami unijnymi na państwa członkowskie i regiony. Niestety, tak się nie dzieje. Rozmawiamy z Komisją Europejską na ten temat i uważam, że jest to jeszcze sprawa otwarta. Tym bardziej, że niektóre propozycje KE powodują jeszcze większą biurokratyzację, niż do tej pory. Dyskusje się toczą i mam nadzieję, że uda się przekonać Komisję do naszego stanowiska.

Dużo mówiło się o wielofundusowości w ramach nowej polityki spójności. Panu marzył się zintegrowany program, w którym istniałaby możliwość realizacji takich projektów jak Kraina Lessowych Wąwozów. Komisja wycofała się z tej koncepcji?

Nie, nadal istnieje możliwość realizowania zintegrowanych projektów. Problem jednak w tym, że na dziś nie znamy ich definicji. Krótko mówiąc, Komisja nie określiła o jakie projekty chodzi. A to z mojego punktu widzenia i doświadczenia jest rzeczą podstawową, aby w 2014 r., podczas ostatecznych negocjacji nowego Regionalnego Programu Operacyjnego z Komisją Europejską, nie okazało się, że inaczej rozumiemy kwestie opisane w unijnych rozporządzeniach. Dlatego teraz jest najlepszy czas na wyjaśnienie sobie wszystkich wątpliwości i różnic w interpretacji dokumentów.

Obawia się Pan, że dyskusje nad pakietem legislacyjnym i nowym budżetem UE przeciągną się i uruchomienie funduszy w latach 2014–2020 zostanie opóźnione?

Nie sądzę. Wszystko zależy od tempa realizacji harmonogramu działań, który ma sprawić, że od 2014 roku uruchomimy unijne programy i rozpoczniemy wydawanie środków europejskich. Jeśli po obu stronach (Komisji i państw członkowskich – przyp. aut.) będzie taka sama determinacja do przestrzegania wyznaczonego czasu na przygotowanie dokumentów i ich negocjacje, to nie powinno dojść do opóźnień. Tym bardziej, że mamy już doświadczenia z obecnego okresu unijnej pomocy i lat poprzednich. To powinno zagwarantować płynne przejście między tym, a przyszłym budżetowaniem UE.

W poprzednim roku, jako pierwsze województwo w kraju, rozpoczęliśmy dyskusję nad nowym sposobem korzystania z unijnych dotacji po 2013 r. Jak zamierzamy kontynuować zainicjowaną wówczas debatę? Wydaje się, że szczególnie trudne rozmowy czekają Zarząd Województwa Lubelskiego z samorządami?

Okaże się, czy te rozmowy będą trudne. Z pewnością trzeba budować wspólnotę i porozumienie, co do celów, jakie chcemy osiągnąć w województwie lubelskim. Często powtarzam, że to, jak będzie wyglądała Lubelszczyzna w 2020, czy 2021 roku zależy od decyzji, które podejmiemy już teraz. Dlatego czekają nas intensywne prace nad Strategią Rozwoju Województwa, Regionalną Strategią Innowacji i Regionalnym Programem Operacyjnym. Natomiast odnosząc się do samorządów, już teraz prowadzę z nimi dialog i samorządowcy dobrze wiedzą, że system, który obowiązywał dotychczas, czyli setki małych projektów niewielkiej wartości, to już przeszłość. Dzisiaj potrzeba raczej inwestycji nakierowanych na współpracę między samorządami, powiązanych między sobą i składanych przez kilka podmiotów, czy instytucji. Mówiąc wprost chodzi o to, aby rozwiązywały one szereg problemów na większym obszarze, a nie punktowo, w jednej miejscowości, czy gminie.

Rozdać pieniądze nie jest problemem, więcej pracy wymaga rozliczenie wszystkich środków i uzyskanie zakładanych efektów, tak aby nie stracić nawet jednego euro

Często powtarzam, że to, jak będzie wyglądała Lubelszczyzna w 2020, czy 2021 roku zależy od decyzji, które podejmiemy już teraz

W lipcu ubiegłego roku Zarząd Województwa Lubelskiego podzielił Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego. Powstały dwie odrębne jednostki. Departament zajmujący się stricte Regionalnym Programem Operacyjnym oraz departament odpowiedzialny za politykę regionalną i przygotowanie gruntu pod nowe fundusze, które trafią do województwa po 2013 r. Jak z perspektywy czasu ocenia Pan tę decyzję?

(śmiech) Doskonale, ponieważ była to moja decyzja. Mówiąc poważnie, był to dla mnie podstawowy krok, kiedy wróciłem do Urzędu Marszałkowskiego. Rozpoczynaliśmy wtedy dyskusję nad nowym okresem programowania i podział był dobrym posunięciem. Przygotowanie Strategii Rozwoju Województwa i nowego RPO oraz rozliczenie i zamknięcie obecnego Regionalnego Programu Operacyjnego wymaga odrębnych jednostek i kadr. Szczególnie, że weszliśmy w tym momencie w najtrudniejszą fazę realizacji programu. Rozdać pieniądze nie jest problemem, więcej pracy wymaga rozliczenie wszystkich środków i uzyskanie zakładanych efektów, tak aby nie stracić nawet jednego euro. Dla regionów to coś nowego, ponieważ poprzednie unijne programy zamykało Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Teraz będą za to dopowiadać województwa. Ze względu na pracę w MRR wiem, że jest to niezwykle trudne. Więc od początku było jasne, że rozdzielenie spraw strategicznych i przyszłościowych od tego, co jest teraz dla nas najważniejsze, czyli rozliczenia funduszy, którymi gospodarujemy będzie konieczne.

Pod koniec 2011 r. zakończyły się negocjacje władz województwa z Komisją Europejską w sprawie nowego kształtu Regionalnego Programu Operacyjnego oraz podziału dodatkowych funduszy, które trafiły do regionu i zasyliły budżet RPO. W sumie do wykorzystania mamy prawie 37 mln euro. Które decyzje uważa Pan za najważniejsze?

Z pewnością jest to przeznaczenie większości dodatkowych środków na odnawialne źródła energii. Pora skończyć z truzimem mówiącym, że mamy potencjał do wykorzystywania

„zielonej energii” i przejść od słów do czynów, a na to potrzeba pieniędzy. Cieszy także wsparcie przedsiębiorców, tym bardziej że lubelskie firmy efektywnie korzystają z unijnych dotacji.

W lutym gościli w Lublinie przedstawiciele KE i Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Wizytowali m.in. lotnisko w Świdniku. Jak ocenili postęp prac na największej inwestycji kluczowej Regionalnego Programu Operacyjnego?

Wszystkie prace na lotnisku przebiegają terminowo, zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie z RPO, dlatego zdziwiłbym się, gdyby przedstawiciele Komisji Europejskiej ocenili projekt inaczej, niż pozytywnie.

Do tej pory udało się Panu m.in. skutecznie walczyć o pieniądze na S17 i załagodzić spór z projektantem Centrum Spotkania Kultur. Czy pozytywny finał czeka też inne głośne sprawy, jak projekt informatyzacji województwa lubelskiego „Wrota Lubelszczyzny”, czy zagospodarowanie gruntów pod pierwotnie planowane lotnisko w Niedźwiadzie?

Wrota Lubelszczyzny wychodzą z turbulencji, w które wpadły w poprzednim roku, podczas przetargu. Dzisiaj procedury są wznowione i widać wyraźnie, że projekt zakończy się dużym sukcesem. Jeśli chodzi o Niedźwiadę, cały czas trwają rozmowy dotyczące przyszłości tego terenu. Jest bardzo ciekawy pomysł, w jaki sposób zagospodarować obszar po planowanym lotnisku. Myślę, że w najbliższym czasie będziemy mogli mówić o konkretnych i szczegółach.

Nie ukrywa Pan zamiłowania do nowych technologii. Zależy Panu, aby korzystali z nich także najmłodszy mieszkańcy regionu. Był Pan inicjatorem konkursu plastycznego, w którym w zamian za promocję RPO szkoły podstawowe otrzymały interaktywne tablice informacyjne i projektory multimedialne. Wykorzystano na ten cel środki na promocję programu. Niektóre województwa poszły jednak dalej i napisały pro-

Pora skończyć z truizmem mówiącym, że mamy potencjał do wykorzystywania „zielonej energii” i przejść od słów do czynów

W ramach nowego Regionalnego Programu Operacyjnego, chcemy realizować projekt kluczowy dotyczący multimedialnych pracowni do nauki języków obcych

jekty kluczowe dotyczące wyposażenia szkół w nowoczesne zestawy edukacyjne. W efekcie więcej placówek mogło liczyć na wsparcie. Dlaczego nie poszliśmy tą drogą?

Niestety, nikt wcześniej nie wpadł na ten sposób. Podejrzewam też, że małe grono osób wiedziało o takiej zdobyczy XXI wieku, jakimi są tablice interaktywne. Dzisiaj możemy jedynie realizować pomysł, wykorzystując środki finansowe pochodzące z Pomocy Technicznej, ponieważ szuflada z pieniędzmi na tego typu projekty jest pusta. Szkoda, że w poprzednich latach, kiedy mieliśmy jeszcze wolne środki do wykorzystania, nie udało się stworzyć projektu na zakup nowoczesnych pomocy naukowych. Jestem przekonany, że naprawimy ten błąd w nowym Regionalnym Programie Operacyjnym, w ramach którego chcemy realizować projekt kluczowy dotyczący multimedialnych pracowni do nauki języków obcych.

Rozmawiali: *Monika Płońska i Paweł Florek*

MILIONY

dla województwa lubelskiego

Sukcesem zakończyły się negocjacje władz województwa z Komisją Europejską na temat podziału dodatkowych funduszy z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego. Komisja zaakceptowała wszystkie propozycje Zarządu Województwa. W efekcie do regionu trafiło dodatkowe 37 mln euro. Najwięcej środków przeznaczono na energię odnawialną.

Przypomnijmy. Dzięki sprawnemu wydatkowaniu funduszy europejskich z Regionalnego Programu Operacyjnego województwo lubelskie otrzymało ponad **21,6 mln euro** z Krajowej Rezerwy Wykonania (KRW). Do regionu trafiło też **10,5 mln euro** z tzw. dostosowania technicznego oraz **4,85 mln euro** przekazane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego dla gminy Wilków, zniszczonej podczas powodzi w 2010 r. W sumie budżet RPO powiększył się o blisko **37 mln euro**.

Do rozporządzania tymi środkami, potrzebna była zgoda Komisji Europejskiej. Trwające kilka miesięcy negocjacje

zakończyły się w 14 grudnia 2011 r. Komisja zaakceptowała wszystkie propozycje podziału bonusów finansowych z KRW i dostosowania technicznego, zgłoszone przez Zarząd Województwa.

Kolejnym ważnym punktem rozmów z Komisją Europejską było uzyskanie zgody na przesunięcie pieniędzy wewnątrz RPO (tzw. *realokacje*). Polega ono na transferze środków np. z obszarów, w których zainteresowanie dotacjami było mniejsze do tych, w których popyt na fundusze był bardzo wysoki, ale ze względu na ograniczoną ilość pieniędzy udało się wesprzeć w ich ramach tylko część projektów. Przykładem może być kon-

Gdzie trafiły dodatkowe środki?

- ✦ Najwięcej funduszy (**19,5 mln euro**) przeznaczono na **odnawialne źródła energii**, czyli projekty związane m.in. z kupnem i montażem kolektorów słonecznych, budową biogazowni oraz farm wiatrowych. To dobra informacja dla samorządów, które wspólnie z mieszkańcami chętnie zabiegały o środki na ten cel. Niestety dotychczas w RPO było ich niewiele. Do tej pory zorganizowano tylko jeden konkurs na dofinansowanie inwestycji związanych z „zieloną energią”, w którym pieniądze wystarczyło zaledwie na 10 projektów. Teraz, dzięki oszczędnościom i środkom z KRW udało się wesprzeć trzy kolejne inwestycje z listy rezerwowej oraz zorganizować drugi konkurs (patrz na ramkę na str. 11).
- ✦ Kolejne **7,5 mln euro** trafi do firm. Zostaną rozdysponowane między mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie firmy. Będzie można je wykorzystać jedynie na projekty inwestycyjne, np. zakup niezbędnych maszyn i urządzeń, poszerzenie oferty o nowe produkty, zmianę procesu produkcyjnego, a także budowę, rozbudowę lub przebudowę przedsiębiorstw.
- ✦ **4 mln euro** przeznaczono na uzbrojenie terenów inwestycyjnych. Dotacje otrzymały Kraśnik, Mełgiew, Tomaszów Lubelski oraz Wisznice, których projekty do tej pory znajdowały się na „liście oczekujących” (zobacz ramkę na str. 11). Dodatkowo na ich sfinansowanie przekazano oszczędności poprzetargowe.
- ✦ **700 tys. euro** zostało przekazane na ochronę i kształtowanie środowiska, np. na likwidację nieczynnych składowisk nieczystości, budowę systemów gospodarki odpadami oraz modernizację i wyposażenie Zakładów Zagospodarowania Odpadów. Pieniądze z dostosowania technicznego i oszczędności poprzetargowych „popłynęły” do Kazimierza Dolnego, Krasnobrodu, Stoczka Łukowskiego oraz Wohynia.
- ✦ Pozostałe **433 tys. euro** zasili pomoc techniczną Regionalnego Programu Operacyjnego.

Ekstra pieniądze na szkoły i boiska

Zgoda Komisji Europejskiej na przeniesienie 5,64 mln euro na nowe sale gimnastyczne, remont i termomodernizacje szkół oraz hale sportowe w miastach, pozwoliła na wsparcie 9 inwestycji. Wszystkie znajdowały się na liście rezerwowej z identyczną liczbą punktów.

Pierwsza na „liście oczekujących” gmina **Stężyca** otrzyma ponad 9,5 mln zł na budowę Centrum Edukacyjno-Sportowego. Budynek szkoły podstawowej w Stężycy wymaga natychmiastowego remontu. Jego stan techniczny wpływa na wysokie koszty eksploatacyjne. Kolejnym problemem jest słaba dostępność do infrastruktury sportowej. W gminie brakuje sal gimnastycznych, a dzieci ćwiczą na korytarzach.

Dotacja z RPO pozwoli na remont i modernizację szkoły podstawowej w Stężycy oraz budowę przy szkole Centrum Edukacyjno-Sportowego, składającego się z hali sportowej, zaplecza sanitarno-szatniowego, części dydaktycznej oraz łącznika, pełniącego funkcję biblioteki. Nowy kompleks będzie monitorowany i przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto na dachu budynku zostaną zamontowane kolektory słoneczne.

Samorządowcy przewidują, że projekt wpłynie pozytywnie na wzrost poziomu kształcenia dzieci i młodzieży z terenu gminy oraz zwiększenie dostępu mieszkańców do obiektów sportowych i rekreacyjno-widowiskowych.

Najwięcej pieniędzy – 14 mln zł – trafi do **Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek w Puławach**. Pieniądze pomogą w budowie Ośrodka Wychowawczego dla dzieci i młodzieży. Obecnie ośrodek funkcjonuje jako internat dla chłopców. Wspiera młodzież wywodzącą się ze środowisk patologicznych. Zapewnia warunki do nauki, uprawiania sportu oraz zajmuje się rehabilitacją osób niepełnosprawnych.

Budynek, w którym mieści się ośrodek, znajduje się opłakanym stanie. Jest za ciasny dla stale rosnącej liczby dzieci potrzebujących pomocy. Obiekt wybudowany jeszcze przed wojną ma słabe fundamenty, brakuje w nim izolacji i przecieka dach.

Dzięki wsparciu z Regionalnego Programu Operacyjnego przy ul. Kowalskiego powstanie nowy Ośrodek Wychowawczy z trzema

kondygnacjami i piwnicami. W budynku zaprojektowano 2- i 3-osobowe pokoje z łazienkami, z których będą mogły korzystać także osoby niepełnosprawne. Dodatkowo na każdym piętrze będą usytuowane osobne łazienki z wanną lub natryskiem. Na I piętrze zlokalizowane zostaną pomieszczenia szkoleniowo-zajęciowe, w tym pokój do nauki, o powierzchni 41 m², zapewniający skupienie i komfort. Znajdą się tu również pokoje do zajęć komputerowych (sala komputerowa wyposażona w 10 komputerów), muzycznych i plastycznych. W budynku wydzielone zostaną też pomieszczenia na zaplecze rehabilitacyjno-gimnastyczne. Przewidziano w nim miejsce na siłownię rehabilitacyjną, salę rehabilitacyjną, sale do gimnastyki korekcyjnej oraz salę gimnastyczną. Wszystkie zostaną wyposażone w sprzęt do ćwiczeń.

Większy i nowoczesny obiekt pozwoli na przyjęcie kolejnych dzieci, także niepełnosprawnych. Na stałe będzie mogło w nim przebywać 65 osób, okresowo nawet 100.

Biała Podlaska znalazła się w gronie samorządów, które otrzymały środki europejskie na infrastrukturę szkolną i sportową w 2010 r. Miasto pozyskało prawie 6 mln zł na budowę sali widowiskowo-sportowej przy szkole podstawowej nr 3

kurs dotyczący infrastruktury szkolnej i sportowej, adresowany do szkół i samorządów, w którym unijną pomoc otrzymało jedynie 40 inwestycji ze 147 projektów ocenionych pozytywnie. Możliwość przesuwania funduszy wewnątrz programu umożliwiła przekazanie na infrastrukturę szkolną i sportową **5,64 mln euro** z puli pieniędzy zarezerwowanych na kulturę i turystykę. Środki pochodzą m.in. z oszczędności poprzetargowych oraz różnic kursu złotego i euro.

Na wsparciu projektów związanych z remontem szkół oraz budową boisk i sal sportowych zależało szczególnie Zarządowi Województwa, bowiem potrzeby w tym zakresie w naszym regionie są ogromne. Szacuje się je na 14 mld zł. Od początku rozmów z Komisją Europejską było wiadomo, że dotowanie tych inwestycji ze środków KRW i dostosowania technicznego będzie niemożliwe, ponieważ KE i Ministerstwo Rozwoju Regionalnego sprzeciwiały się przekazaniu „ekstra funduszy” na nowe baseny, sale gimnastyczne, ścieżki rowerowe, budowę dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) oraz rewitalizację.

Dotyczyło to wszystkich programów regionalnych. Wyjściem z sytuacji okazał się więc transfer środków wewnątrz RPO.

Z tej możliwości skorzystano również m.in. w przypadku przeniesienia **10,21 mln euro** na dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz **4,3 mln euro** na ochronę i kształtowanie środowiska.

Specjalną pulę środków otrzyma też **gmina Wilków**, poszkodowana przez powódź z 2010 r. Na uporanie się z jej skutkami resort rozwoju regionalnego przeznaczył w skali kraju **50 mln euro**. Wilków pozyskał **4,85 mln euro**, jako jedyny samorząd z województwa lubelskiego. Dzięki nim uda się sfinansować **3 projekty „popowodziowe”**: odbudowę gminnego stadionu sportowego w Szczekarkowie oraz remont infrastruktury drogowej i mostowej.

Aby szybciej przekazać gminie fundusze, władze regionu postanowiły włączyć te inwestycje do grona **projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego**. Na takie rozwiązanie zgodziła się Komisja Europejska.

Paweł Florek

Zyskają w oczach inwestorów

Na Lubelszczyźnie przybędzie terenów inwestycyjnych. Uzbrojone grunty pod inwestycje powstaną w Kraśniku, Mełwi, Tomaszowie Lubelskim i Wisznicach.

Władze **Kraśnika** postarały się o fundusze na uzbrojenie ponad 13 z 23,5 ha terenów Podstrefy Kraśnik, należącej do Tarnobrzelskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN. Obecnie przedsiębiorcy nie mają dostępu do infrastruktury umożliwiającej lokalizację inwestycji na tym obszarze. Dzięki dotacji wykonane zostaną drogi dojazdowe do strefy z chodnikami i ścieżką rowerową, oświetlenie, sieć wodociągowa i gazowa, kanalizacja sanitarna oraz kanalizacja deszczowa.

W **Mełwi** dużym problemem jest brak lokali przeznaczonych na cele biurowe oraz kiepski stan dróg, które ograniczają możliwości inwestowania na obszarze gminy. Samorząd liczy, że pozyskanie unijnego dofinansowania na remont i adaptację pałacu w Mełwi, w którym z myślą o nowopowstałych firmach powstaną powierzchnie pod wynajem, oraz poprawa jakości infrastruktury technicznej terenów przemysłowych zlokalizowanych w miejscowości Nowy Krępiec, podniosą atrakcyjność inwestycyjną Mełwi. Sprzyja temu korzystne położenie terenów inwestycyjnych gminy. Sąsiadują one z drogą krajową nr 17 Warszawa–Hrebennie, szlakiem kolejowym Lublin–Kijów, Regionalnym Parkiem Przemysłowym oraz lotniskiem budowanym w Świdniku.

Grunty pod inwestycje powstaną też w gminie **Wisznice**. Celem projektu dofinansowanego z RPO jest przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych (blisko 10 ha), jak również umożliwienie rozwoju istniejącym firmom przez budowę i modernizację dróg (gminna droga dojazdowa, drogi wewnętrzne terenów inwestycyjnych, oświetlenie, chodniki, parking), rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej.

Z kolei projekt **Tomaszowa Lubelskiego**, realizowany wspólnie z powiatem tomaszowskim, zakłada budowę brakujących elementów

uzbrojenia terenów inwestycyjnych niezbędnych dla funkcjonowania podstrefy ekonomicznej, będącej częścią Tarnobrzelskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN. Największą bolączką dotyczącą funkcjonowania terenów inwestycyjnych jest brak kanalizacji sanitarnej. W efekcie inwestowanie w Tomaszowie Lubelskim jest droższe i mniej atrakcyjne niż w innych miejscach w regionie. Sytuację pogarsza zły stan dróg wewnętrznych. Otrzymane środki z Regionalnego Programu Operacyjnego pozwolą na wybudowanie 1,5 km odcinka sieci kanalizacji sanitarnej oraz remont odcinka drogi wewnętrznej na terenie podstrefy ekonomicznej przy ul. Łaszczowieckiej. Dodatkowo w północnej części podstrefy pojawi się ogrodzenie.

Strefa ekonomiczna w Lublinie, jeden z 11 projektów, które otrzymały wsparcie z Regionalnego Programu Operacyjnego na uzbrojenie i tworzenie terenów inwestycyjnych w województwie lubelskim

Ostatnia szansa na unijną kasę dla samorządów

Władze województwa ogłosiły terminy dwóch ostatnich konkursów o dotacje w Regionalnym Programie Operacyjnym. Oba ruszyły w kwietniu. Do wykorzystania jest prawie 25 mln euro.

Powiaty będą mogły pozyskać fundusze na budowę systemów informacji przestrzennej, które uzupełnią projekt stworzenia na Lubelszczyźnie Regionalnej Infrastruktury Informacji Przestrzennej, kluczowej inwestycji województwa lubelskiego finansowanej z RPO. RIIP będzie ogromną cyfrową bazą danych o naszym regionie. W jednym miejscu zostaną zgromadzone informacje o Lubelszczyźnie przydatne dla przedsiębiorców, naukowców, administracji publicznej oraz turystów. Uruchomienie RIIP planowane jest na koniec 2013 r.

Drugi konkurs adresowany jest do samorządów chcących wykorzystać środki unijne na odnawialne źródła energii, np. kolektory słoneczne. Inwestycje w „zieloną energię” cieszą się dużą popularnością w naszym regionie. Niestety środki na ten cel, zarezerwowane w budżecie RPO, były ograniczone. W 2010 r. rozdzielono ponad 59 mln zł. Funduszy wystarczyło na dofinansowanie 10 projektów. Otrzymanie dodatkowych 19,5 mln euro z KRW umożliwiło podjęcie decyzji o ogłoszeniu drugiego konkursu na projekty związane z wykorzystaniem energii przyjaznej środowisku oraz dofinansowanie trzech projektów z listy rezerwowej (z funduszy skorzysta **Biszczka, Księżpol** oraz **Lublin**).

Samorządy zainteresowane dotacjami na „zieloną energię” muszą się spieszyć. W kwietniu ruszył ostatni konkurs w RPO, w którym można pozyskać fundusze np. na montaż popularnych w naszym regionie kolektorów słonecznych [Fot. stock.xchng]

Boom na zieloną energię

Kilkadziesiąt samorządów z regionu jest zainteresowanych pozyskaniem funduszy unijnych na energię odnawialną. Konkurs, w którym gminy będą mogły pozyskać pieniądze, np. na montaż kolektorów słonecznych, ruszył 30 kwietnia. Do podziału jest 80 mln zł.

To ostatni tak duży nabór w RPO, dlatego na początku kwietnia zorganizowaliśmy spotkania z samorządami, aby mogły jak najlepiej przygotować się do konkursu. Chcieliśmy rozwiać wszelkie wątpliwości dotyczące zasad aplikowania do konkursu oraz udzielania pomocy publicznej. Było to konieczne, ponieważ niestety część informacji jakie gminy przekazują swoim mieszkańcom jest nieprecyzyjna – podkreśla **Marek Kowalski**, zastępca dyrektora Departamentu Regionalnego Programu Operacyjnego.

Znany jest już dokładny termin naboru unijnych wniosków. – Konkurs ruszył 30 kwietnia i zakończy się 13 czerwca. Do dyspozycji mamy ok. 80 mln zł, pozyskanych z Krajowej Rezerwy Wykonania – informuje **Marek Musiej**, kierownik Oddziału Oceny Projektów w Departamencie RPO. Środki będzie można pozyskać m.in. na budowę biogazowni, inwestycje w elektrownie wiatrowe, farmy fotowoltaiczne oraz najpopularniejsze w naszym regionie kolektory słoneczne. Pojedynczy projekt nie będzie mógł przekroczyć 20 mln zł. Jeśli dotyczy biomasy i biogazu, jego wartość może wynieść maksymalnie 10 mln zł, a gdy zakłada inwestycje w budowę lub rozbudowę elektrowni wodnych, jego koszt musi być niższy niż 10 mln zł. – Nie przewidujemy natomiast maksymalnej kwoty wsparcia. Nadal obowiązuje zasada 85% z RPO i 15% ze środków własnych. Nie przyznajemy również dodatkowych punktów za partnerstwo w projektach oraz nie wymagamy audytów energetycznych – wylicza M. Musiej.

Do departamentu RPO dociera też wiele informacji na temat niewłaściwych interpretacji przepisów dotyczących pomocy publicznej na przedsięwzięcia w energię odnawialną. Pomoc publiczna to specjalny rodzaj wsparcia udzielanego przedsiębiorcom ze środków publicznych. Co ma wspólnego z samorządami? – Jeśli gmina wybuduje elektrownię wiatrową i sprzedaje na rynku wytworzoną przez nią energię, wówczas traktowana jest, jako

przedsiębiorstwo energetyczne, które produkuje i sprzedaje energię. W takim przypadku podlega pomocy publicznej – wyjaśnia **Joanna Pastuszek**, menadżer pomocy publicznej w Departamencie RPO i zachęca do skorzystania z tej formy wsparcia. – Wykorzystując pomoc publiczną samorzady otrzymają wprawdzie mniejsze dofinansowanie, ale w zamian będą mogły zarobić na sprzedaży wytworzonej przez siebie energii – zaznacza.

Joanna Pastuszek demantuje informacje o wykluczeniu mieszkańców prowadzących własny biznes z możliwości montażu solarów w budynkach mieszkalnych, w których prowadzą działalność gospodarczą. – Część gmin zdecydowała się na taki krok, ale to wyłącznie ich decyzja, a nie zalecenia Departamentu RPO – przypomina. Samorzady, które nie wprowadziły takich ograniczeń, na pewno na tym nie stracą. Otrzymają zakładane w konkursie 85% dofinansowania, ale muszą pamiętać o wystawieniu przedsiębiorcy zaświadczenia o pomocy de minimis (limit tej pomocy wynosi 200 tys. euro w ciągu trzech ostatnich lat).

Już dziś wiadomo, że kolejka po fundusze na odnawialne źródła energii będzie spora. Tuż po ogłoszeniu informacji o dodatkowych środkach na „zieloną energię”, samorzady rozpoczęły zbieranie deklaracji od mieszkańców zainteresowanych montażem kolektorów słonecznych na dachach swoich domów. Warunki oferowane przez Unię Europejską są bardzo korzystne. Koszt instalacji solarnej dla czteroosobowej rodziny to wydatek rzędu 12 tys. zł. Po skorzystaniu z dotacji właściciel posesji z własnej kieszeni dołoży do baterii słonecznych jedynie ok. 2 tys. zł.

Więcej na temat finansowania energii przyjaznej środowisku z RPO można przeczytać w poprzednim numerze „Pulsu Regionu” z grudnia 2011 r.

Paweł Florek

Zainteresowanie spotkaniami było ogromne. – Limit miejsc wypełnił się w zaledwie kilka dni. Ze względu na dużą liczbę chętnych, konieczne było zorganizowanie dodatkowych spotkań – przyznaje M. Kowalski

Najważniejsze są wymierne korzyści dla mieszkańców

Rozmowa z Grzegorzem Teresińskim, wójtem gminy Wilków

Władze województwa umieściły projekty odbudowy stadionu w Szczekarkowie i infrastruktury drogowo-mostowej w gminie Wilków na liście kluczowych inwestycji Regionalnego Programu Operacyjnego. Jakie szanse stworzyło to gminie, która wciąż boryka się ze skutkami powodzi z 2010 roku?

Niewątpliwie dla Gminy Wilków środki z programu RPO w znacznym stopniu przyczynią się do odbudowy i poprawy infrastruktury zniszczonej dotkliwie przez dwie fale powodziowe z 2010 roku. Bez pomocy funduszy europejskich nie byłibyśmy w stanie myśleć o odtworzeniu sieci dróg, zniszczonych mostów i stadionie sportowym. Przed powodzią gmina dysponowała dobrze rozwiniętą siecią transportową. Posiadaliśmy bardzo dobry obiekt sportowy. Jednak sytuacja budżetowa po powodzi, związana z drastycznym spadkiem dochodów własnych, uniemożliwiłaby nam myślenie o pełnej odbudowie bez ww. środków.

Gdzie kumulują się najpilniejsze potrzeby i czy uda się je zaspokoić dzięki dotacji z RPO?

Największe potrzeby pozostają w sferze wznowienia produkcji rolnej przez mieszkańców, co jest związane z elementarnymi potrzebami bytowymi. Rzecz jasna odbudowa infrastruktury przyczyni się poprawy standardów życia mieszkańców gminy.

Jaki jest stan gminnej infrastruktury i jak zmieni się on po realizacji projektów, tj. jak inwestycje wpłyną realnie na życie mieszkańców?

Obecnie odbudowaliśmy znaczną część zniszczonej sieci dróg i budynków komunalnych i publicznych, tj.: Urząd Gminy, dwa zespoły szkół, Gminny Ośrodek Kultury etc. Kolejne inwestycje drogowe, mostowe oraz odbudowa stadionu, usprawnią funkcjonowanie życia gospodarczego na terenie gminy, co bezpośrednio łączy się przywróceniem jej dawnej świetności.

Jakich rad udzieliłby Pan innym beneficjentom realizującym projekty z funduszy europejskich? Na co powinni zwrócić szczególną uwagę?

Przed wszystkim należy racjonalnie dobrać specyfikę konkretnego programu – RPO lub PROW (Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – przyp. aut.) – do realnych potrzeb samorządu. Mam tu na myśli sytuację, gdzie dana inwestycja w rzeczywistości osiągnie cel, tworząc tzw. wartość dodaną, czyli usprawni komunikację, podniesie atrakcyjność inwestycyjną obszaru gminy, podniesie stopę życiową lokalnej społeczności, potencjalnie stworzy warunki do rozwoju nowych miejsc pracy.

Grzegorz Teresiński urodził się 23 marca 1970 roku w Warszawie. Jest absolwentem Wydziału Politologii UMCS w Lublinie. Od 1992 do 1993 roku pracował w biurze podatkowym. W latach 1994–1998 był pracownikiem Urzędu Skarbowego w Opolu Lubelskim. Od 1999 do 2000 roku był komisarzem skarbowym w Izbie Skarbowej w Lublinie. Od 2000 roku jest wójtem gminy Wilków. W 2010 roku został wybrany na kolejną, IV kadencję. Kandydował też do Parlamentu Europejskiego. Pełni funkcję przewodniczącego Rady Społecznej SP ZOZ w Wilkowie. Jest członkiem Rady Społecznej w Sanatorium Chorób Płucnych w Poniatowej, członkiem zarządu Związku Gmin Lubelszczyzny, a także sekretarzem Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” w Opolu Lubelskim.

Ponadto, warto bardzo precyzyjnie określić wszystkie parametry przy tworzeniu dokumentacji technicznej tak, aby w momencie rozliczania, wszystko było bardzo przejrzyste. Rozliczanie inwestycji unijnych jest bardzo drobiazgowo, dlatego też to, jak przygotujemy dokumenty na początku tej drogi ułatwi procedury na jej końcu. W razie jakichkolwiek wątpliwości należy konsultować je z właściwym departamentem Urzędu Marszałkowskiego lub firmami konsultingowymi mającymi odpowiednie doświadczenie.

Przy obecnej trudnej sytuacji jednostek samorządu terytorialnego spowodowanej cesją kolejnych zadań bez odpowiedniego zwiększenia subwencji, dochodzi do sytuacji, w których gminy (zwłaszcza małe) nie są w stanie sięgnąć po środki zewnętrzne z uwagi na brak możliwości zapewnienia tzw. wkładu własnego i zaciągnięcia kredytu inwestycyjnego. Dlatego też dalsze aplikowanie po fundusze europejskie przez samorządy może ulec drastycznemu spowolnieniu.

Rozmawiała: Anna Świtalska

Komitet Monitorujący RPO:

O funduszach europejskich po 2013 roku wiemy coraz więcej

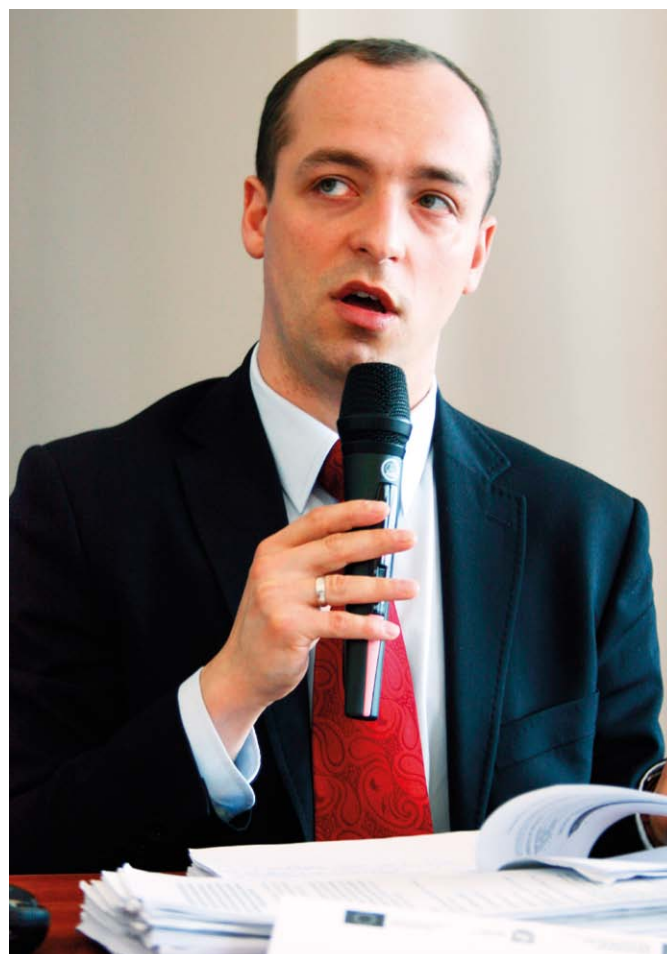
Pakiet rozporządzeń dotyczących zasad udzielania unijnego wsparcia w latach 2014–2020, postępy w realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego oraz podsumowanie negocjacji z Komisją Europejską to główne punkty XV posiedzenia Komitetu Monitorującego RPO. Spotkanie odbyło się 19 stycznia w Lublinie.

Debata nad przyszłą polityką spójności na dobre rozpoczęła się w październiku 2011 r., podczas polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, kiedy to Komisja Europejska przedstawiła pakiet rozporządzeń dotyczących nowego okresu unijnej pomocy w latach 2014–2020. O przebiegu tej dyskusji i jej pierwszych wynikach poinformował członków Komitetu Monitorującego RPO **Daniel Baliński** z Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, który uczestniczył w spotkaniach roboczych poświęconych środkom strukturalnym.

Polityka Spójności ma odgrywać kluczową rolę we wcielaniu w życie Strategii Unii Europejskiej „Europa 2020”. Unia stawia w niej na: innowacyjność, ochronę środowiska, edukację i zatrudnienie. Na finansowanie celów nowej strategii UE, Komisja Europejska chce przeznaczyć w latach 2014–2020 – **376 mld euro**. Połowa tych środków – **162,6 mld euro** – ma trafić do regionów słabo rozwiniętych, czyli takich jak województwo lubelskie. Fundusz Spójności, z którego obecnie korzysta m.in. samorząd Lublina, realizując największy w historii miasta projekt uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, zasili blisko **69 mld euro**. Więcej funduszy niż obecnie popłynie na współpracę terytorialną – **11,7 mld euro**. Nowością jest **Instrument „Łącząc Europę”**, z którego będą wspierane duże, transgraniczne przedsięwzięcia transportowe, energetyczne oraz inwestycje w technologie informatyczne i cyfryzację. Na jego finansowanie złożą się wszystkie państwa członkowskie UE, uszczuplając swój udział w Funduszu Spójności o 10 mld euro. Łączna pula funduszy zarezerwowanych na Instrument „Łącząc Europę” to **40 mld euro**. Daniel Baliński przyznaje jednak, że finansowanie tego instrumentu oraz sposób w jaki będzie można pozyskać z niego pieniądze na inwestycje, spotkał się ze sprzeciwem Polski. – *Obawiamy się, że stając do konkursów po środki z Instrumentu „Łącząc Europę”, nie bylibyśmy w stanie rywalizować o nie z bardziej rozwiniętymi państwami Unii Europejskiej* – podkreślał.

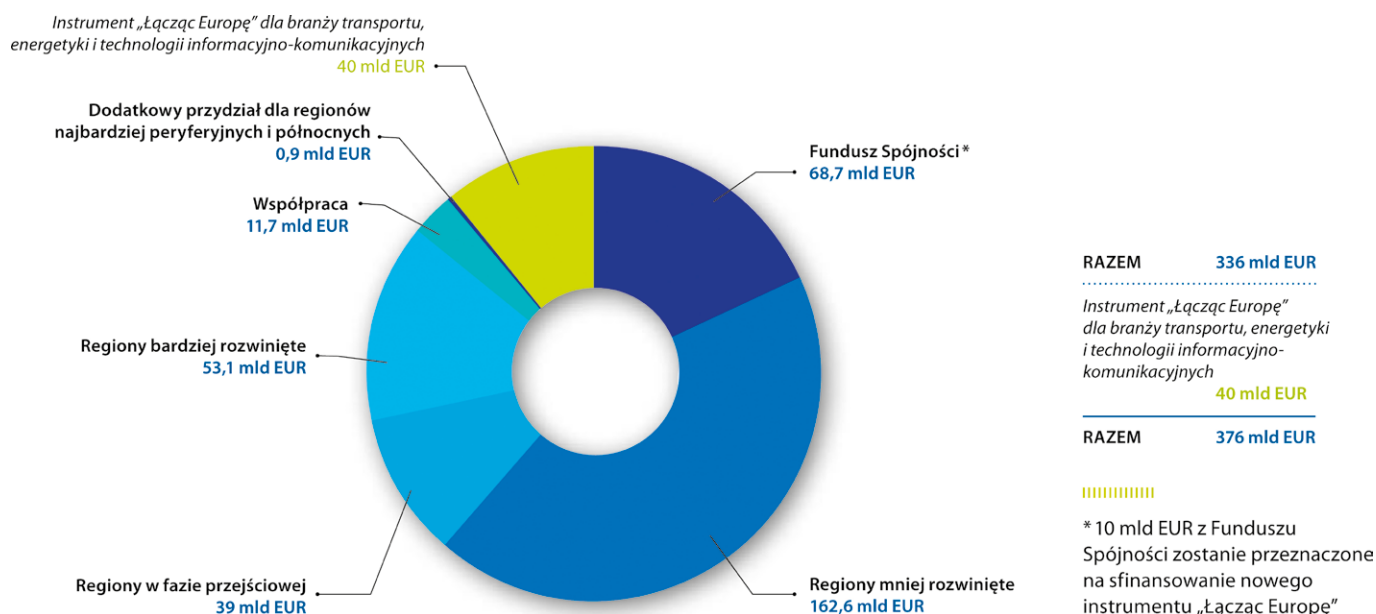
Wśród wielu zmian proponowanych przez Komisję Europejską w polityce spójności po 2013 roku, wymienia się: **podział regionów UE na 3 grupy** oraz **koncentrację wsparcia** na kilku z góry określonych obszarach.

Dotychczas istniały dwa typy regionów: **regiony słabiej rozwinięte** i **regiony lepiej rozwinięte**. Teraz dołączyła do nich nowa kategoria, tzw. **regiony przejściowe**, do której zaliczono województwo mazowieckie. O przyporządkowaniu regionów do każdej grupy decyduje relacja PKB przypadająca na jednego mieszkańca regionu do średniego PKB Unii Europejskiej. Jeżeli

Daniel Baliński, naczelnik Wydziału Wymiaru Regionalnego Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w MRR

Budżet na politykę spójności po 2013 roku (kwoty z 2011 roku). Źródło: Polityka spójności 2014–2020. Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011

PKB na mieszkańca jest mniejsze niż 75% średniej unijnej, wówczas mówimy o regionach słabiej rozwiniętych. Jeśli mieści się w granicach 75–90%, mamy do czynienia z regionami przejściowymi. Natomiast, gdy przekracza 90%, wtedy chodzi o regiony lepiej rozwinięte. Podział regionów, wiąże się z wysokością środków, z których będą mogły one skorzystać. Najwięcej otrzymają słabsze regiony (15 województw Polski) – **162,6 mld euro**. Do regionów przejściowych trafi najmniej pieniędzy, tylko **39 mld euro**. Z kolei najlepiej rozwinięte regiony będą mogły liczyć na ponad **53 mld euro**.

Kolejną istotną zmianą jest koncentracja unijnej pomocy na **kilku wybranych dziedzinach**, zamiast jej rozpraszania. Oznacza to, że regiony stracą możliwości swobodnego decydowania o przeznaczeniu funduszy europejskich na wybrane przez siebie obszary i zadania. Według Komisji nowe podejście do wydawania środków europejskich będzie skuteczniejsze i efektywniejsze od obecnego modelu. Na podstawie Strategii „Europa 2020” wytypowano **11 dziedzin**, tzw. celów tematycznych, na które popłynie strumień unijnych dotacji. Są nimi:

- ✦ wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,
- ✦ zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- ✦ podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury,
- ✦ wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
- ✦ promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- ✦ ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów,
- ✦ promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych,
- ✦ wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników,
- ✦ wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem,
- ✦ inwestowanie w edukację oraz uczenie się przez całe życie,

- ✦ wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji.

Wokół tych obszarów mają koncentrować się poszczególne fundusze i programy operacyjne. Komisja chciałaby np. aby regiony słabiej rozwinięte przekazywały obowiązkowo **50% funduszy** z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), z którego obecnie finansowany jest Regionalny Program Operacyjny, na **trzy dziedziny**:

- ✦ prace badawczo-rozwojowe i innowacyjność,
- ✦ poprawę konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw,
- ✦ wzrost efektywności energetycznej oraz energię odnawialną.

Pozostałe 50% środków miałyby zostać rozdysponowane na pozostałe obszary tematyczne. – *Większość państw członkowskich nie popiera sztywnego wskazywania pułapów finansowych przeznaczonych na określone dziedziny. Postuluje się, aby te pułapy były bardziej elastyczne i ustalone w indywidualnych negocjacjach między państwem członkowskim a Komisją Europejską* – zaznaczał D. Bialski. Komisji zależy także na wsparciu rozwoju miast. Planuje się przeznaczyć na ten cel 5% budżetu EFRR.

Jeszcze kilka miesięcy temu głośno było o **wielofunduszowości**. Okazuje się, że zapał Komisji Europejskiej do finansowania projektów z kilku funduszy nieco osłabł. Bruksela nie wyklucza jednak stworzenia takiej możliwości w nowych programach operacyjnych, dotowanych z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Daniel Bialski dodaje, że rozmowy z Komisją Europejską nadal trwają, a Polska zgłosiła swoje uwagi do pakietu rozporządzeń, przedstawionych przez KE. – *Liczymy, że dyskusja nad kształtem nowej polityki spójności zakończy na tyle wcześnie, aby wydawanie funduszy z nowego budżetu Unii Europejskiej na lata 2014–2020 rozpoczęło się już w 2014 roku* – deklarował.

Drugim punktem posiedzenia KM RPO była ocena **postępów realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego**. Stan

Od lewej siedzą: Grzegorz Sobolewski – zastępca dyrektora DRPO, Aneta Pieczykolan – dyrektor DRPO i wiceprzewodnicząca Komitetu Monitorującego RPO oraz Marek Kowalski – zastępca dyrektora DRPO

zaawansowania programu podsumowała **Aneta Pieczykolan**, dyrektor Departamentu Regionalnego Programu Operacyjnego. Urząd Marszałkowski wspólnie z Lubelską Agencją Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie rozdysponował wśród firm, samorządów i organizacji pozarządowych blisko **80% budżetu RPO**, czyli **3,96 mld zł**. – *Chodzi o nowy budżet Regionalnego Programu Operacyjnego, który po zakończeniu negocjacji z Komisją Europejską wzrósł z dotychczasowego 1,156 do 1,192 mld euro* – informowała dyrektor Pieczykolan.

Wciąż plasujemy się w czołówce regionów pod względem liczby podpisanych umów. Dotychczas zawarto **1922 umowy** i **decyzje o dofinansowaniu projektów**. Daje to Lubelszczyźnie wysokie, **3 miejsce w kraju**. W umowach zakontraktowano już **3,5 mld zł**, co oznacza, że ich wartość przekroczyła **71% budżetu RPO**.

Nasze województwo dobrze radzi sobie także z wypłacaniem funduszy dla beneficjentów oraz certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej. Od 2007 roku zrefundowaliśmy po-

nad **37% dostępnych środków** w RPO (1,85 mld zł). Z kolei do Komisji Europejskiej potwierdziliśmy wydatkowanie **32,25% budżetu programu**, tj. 1,59 mld zł.

Członkowie Komitetu Monitorującego poznali także **ostateczny kształt Regionalnego Programu Operacyjnego** po zakończeniu renegeacji z Komisją Europejską. W wyniku podziału dodatkowych środków z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego oraz przesunięć funduszy wewnątrz Regionalnego Programu Operacyjnego w 2012 r. zorganizowane zostaną **4 konkursy** adresowane do przedsiębiorców oraz samorządów. Z kolei w czterech już zakończonych konkursach, wsparcie otrzymają **projekty znajdujące się na listach rezerwowych**.

Na XV posiedzeniu Komitet Monitorujący zatwierdził również zmiany w kryteriach wyboru projektów I i II Osi Priorytetowej oraz zapoznał się z informacją o pracach nad realizacją projektu budowy lotniska w Świdniku.

Paweł Florek

K O M E N T A R Z

Co nas czeka po 2013 roku?

6 października 2011 r. Komisja Europejska przedstawiła pakiet legislacyjny dla polityki spójności na lata 2014–2020, składający się z następujących projektów rozporządzeń:

- ✦ rozporządzenie podstawowe, ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybołówstwa (EFRM)
- ✦ rozporządzenie dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- ✦ rozporządzenie dot. Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),
- ✦ rozporządzenie dot. Funduszu Spójności,
- ✦ rozporządzenie dot. Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT),
- ✦ rozporządzenie dot. Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Propozycje Komisji dotyczące polityki spójności na lata 2014–2020 w znacznym stopniu odzwierciedlają kierunki dyskusji prowadzonej od czterech lat pomiędzy państwami członkowskimi oraz zaangażowanymi instytucjami. Ukazują one politykę spójności jako ważne narzędzie realizacji celów strategicznych Unii Europejskiej, zidentyfikowanych w strategii Europa 2020. Fundusze polityki spójności mają wspierać potrzeby rozwojowe wszystkich regionów europejskich, koncentrując swoją pomoc na obszarach o najniższym poziomie rozwoju. Wykorzystanie funduszy ma być lepiej skoordynowane z działaniami podejmowanymi w ramach innych polityk unijnych oraz silniej ukierunkowane na osiągnięcie konkretnych rezultatów. Zwiększeniu efektywności polityki spójności ma

Zaprezentowanie przez Komisję Europejską pakietów rozporządzeń nt. funduszy w latach 2014–2020 rozpoczęło gorącą debatę nad nową polityką spójności Unii Europejskiej [Fot. nowiny24.pl]

służyć także szersze zastosowanie mechanizmów warunkowości oraz uproszczony system wdrażania funduszy.

W warstwie strategicznej zmiany sięgają nawet samego układu programowania. EFRR, EFS, EFRROW i EFMR oraz FS zostały zobowiązane do realizacji wspólnych celów tematycznych wynikających ze Strategii Europa 2020 i w ślad za tym zostaną objęte Wspólnymi Ramami Strategicznymi (WRS) przygotowywanymi przez KE. Państwo członkowskie zostanie zobowiązane do przygotowania w oparciu o nie strategii wykorzystania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności dla realizacji Strategii Europa 2020. Zostanie ona zawarta w tzw. Umowie partnerskiej między państwem członkowskim a KE. Dokument ten ma być formą zagwarantowania odpowiednich warunków do efektywnego inwestowania, gdzie kluczowym elementem będzie ściśle powiązanie reform instytucjonalnych, legislacyjnych i fiskalnych w ramach Krajowego Programu Reform z interwencją funduszy strukturalnych, a także system nadzoru stabilności finansów publicznych (warunkowość makroekonomiczna).

Nowością dla poszczególnych państw członkowskich będzie możliwość połączenia funduszy pochodzących z EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności w programach „wielofunduszowych”, to znaczy takich, które finansowane są z co najmniej dwóch funduszy.

Co istotne, w projektach rozporządzeń wprowadzono ograniczenia swobody dysponowania środkami dostępnymi w ramach kopert krajowych. Po raz pierwszy w przypadku kierunku interwencji konwergencji (m.in. Polska) określono udział Europejskiego Funduszu Społecznego na co najmniej 25% środków funduszy strukturalnych. Ponadto regiony w okresie przejściowym i regiony lepiej rozwinięte będą zobowiązane do skoncentrowania największej części swojej alokacji EFRR na efektywności energetycznej i odnawialnych źródłach energii (20% alokacji); konkurencyjności MŚP (odpowiednio 20% i 30%) oraz na innowacjach (odpowiednio 20% i 30%). **Regiony słabiej rozwinięte (wszystkie województwa Polski z wyjątkiem województwa mazowieckiego, które zostało zaliczone do kategorii regionów przejściowych) będą mogły przeznaczyć swoją alokację na więcej celów, co odzwierciedla szersze spektrum potrzeb w zakresie rozwoju, przy czym co najmniej 50% całkowitych środków EFRR na szczeblu krajowym przydziela się na 3 cele tematyczne: wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji; podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach oraz co najmniej 6% alokacji EFRR ma być przeznaczona na**

efektywność energetyczną i energię odnawialną; ponadto co najmniej 5% środków z EFRR przydzielonych na szczeblu krajowym zostaje przydzielonych na zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

W związku z faktem, że to właśnie ośrodki miejskie są największymi ośrodkami rozwoju, wymagają one specyficznego podejścia, każde państwo członkowskie ustanawia w swojej umowie partnerskiej wykaz miast, w których mają być realizowane zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich i orientacyjną roczną alokację dla tych działań na szczeblu krajowym. Aby promować rozwijanie potencjału i tworzenie sieci między miastami oraz wymianę doświadczeń w zakresie polityki miejskiej na szczeblu unijnym, Komisja utworzy platformę na rzecz rozwoju obszarów miejskich. Uczestnikami tej platformy będą miasta wybrane przez Komisję i uwzględnione w umowie partnerskiej (wykaz ten będzie zawierał maksymalnie 300, przy czym maksymalna liczba miast dla każdego państwa członkowskiego wynosi 20).

KE w propozycji pakietu rozporządzeń wprowadziła także nowe instrumenty, które mają odzwierciedlać tzw. podejście zintegrowane i które mają na celu najbardziej efektywne wydatkowanie funduszy europejskich. Mowa tu o następujących instrumentach:

ITI – ZINTEGROWANIE INWESTYCJE TERYTORIALNE, które obejmują inwestycje w ramach jednej lub więcej osi priorytetowych jednego lub kilku programów operacyjnych. W ramach odpowiednich programów operacyjnych identyfikuje się planowane ITI i określa orientacyjne przedziały finansowe z każdej osi priorytetowej na każdą inwestycję ITI.

CLLD – STRATEGIE ROZWOJU LOKALNEGO, które mają na celu zintegrowane podejście i wzmocnienie rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność (*community-led local development*), ułatwienie realizacji zintegrowanych strategii rozwoju lokalnego oraz utworzenie lokalnych grup działania w ramach wszystkich funduszy objętych zakresem WRS. Strategie rozwoju lokalnego opracowywane są przez lokalne grupy działania, a następnie wybierane przez komisję powoływaną przez Instytucję Zarządzającą. Kryteria wyboru strategii określane są przez państwo członkowskie. Wybór i zatwierdzenie wszystkich strategii rozwoju lokalnego mają być zakończone do końca 2015 roku.

JAP – WSPÓLNE PLANY DZIAŁAŃ (JOINT ACTION PLANS) są operacjami obejmującymi grupę projektów w ramach jednego lub kilku programów operacyjnych polityki spójności, wdrażanych i rozliczanych na podstawie rezultatów i produktów uzgodnionych pomiędzy państwem członkowskim i KE (uproszczony system zarządzania i kontroli ukierunkowany na skuteczne wykonanie i przewidujący rozliczanie ryczałtowe). Nie są traktowane jako duże projekty, a beneficjentem jest podmiot prawa publicznego. Wsparcie publiczne przeznaczone na wspólne plany działań wynosi co najmniej 10 mln euro lub 20% wsparcia publicznego programu operacyjnego lub programów operacyjnych, w zależności od tego, która wartość jest niższa.

Opublikowanie propozycji nowych pakietów dotyczących perspektywy finansowej 2014–2020 rozpoczęło debatę, w którą zaangażowane są państwa członkowskie i określone unijne instytucje. Z drugiej strony również na poziomie regionalnym instytucje obecnie zaangażowane w proces wdrażania rozpoczynają prace, które mają na celu zaprogramowanie jak najbardziej efektywnych instrumentów wsparcia dla beneficjentów w ramach obowiązujących przepisów prawa krajowego i unijnego.

Anna Krzyżanowska-Orlik

Spotkajmy się na cz@cie

Chcesz dowiedzieć się jak rozliczyć unijny projekt w Regionalnym Programie Operacyjnym? Interesuje Cię jak właściwie wypromować inwestycję finansowaną z funduszy unijnych? Nie wiesz jak przygotować się do kontroli? Odpowiedzi szukaj na czacie, uruchomionym przez Urząd Marszałkowski.

Internetowe czaty to nowy sposób kontaktu z ekspertami Urzędu Marszałkowskiego, na co dzień zajmującymi się rozliczaniem projektów w RPO, ich oceną, kontrolą i promocją. Poszukujący informacji o Regionalnym Programie Operacyjnym mogą odwiedzić Punkt Informacyjny, zadzwonić pod bezpłatny numer 800 888 776 oraz wejść na stronę internetową www.rpo.lubelskie.pl. Od tego roku mogą także rozmawiać na czacie.

– *Żyjemy w dobie Internetu. Coraz więcej czasu spędzamy w świecie wirtualnym, surfując po sieci. Dlatego wpadliśmy na pomysł, aby wykorzystać tę tendencję i spotkać się z naszymi beneficjentami na czacie* – mówi **Marek Kowalski**, zastępca dyrektora Departamentu Regionalnego Programu Operacyjnego.

Tematem pierwszego czatu było prawidłowe wypełnianie wniosków o płatność. – *Nie przypadkowo wybraliśmy to zagadnienie. Realizacja RPO wkroczyła w końcową fazę. Wolnych środków pozostało niewiele. Koncentrujemy się więc na prawidłowym rozliczeniu projektów, aby wykorzystać wszystkie środki jakie mamy do dyspozycji w latach 2007–2013* – podkreśla dyrektor Kowalski.

Kolejne spotkania dotyczyły promocji projektów, kontroli inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych oraz dwóch ostatnich konkursów o dotacje adresowanych do samorządów, które zostały ogłoszone w kwietniu. Z pomocy eksperta skorzystali także przedsiębiorcy realizujący projekty z Regionalnego Programu Operacyjnego.

Udział w czatach jest darmowy. Aby rozpocząć rozmowę wystarczy wejść na stronę www.rpo.lubelskie.pl i kliknąć w zakładkę „Czat – spotkania z ekspertami” z menu po lewej stronie. Po wpisaniu imienia, nazwiska lub nicku możemy dołączyć do dyskusji. Jeśli przegapiliśmy spotkanie, nie ma powodów

Jesteś bystrzakiem? Wejdź na Facebooka i pokaż co potrafisz!

Zapraszamy do udziału w naszym facebookowym konkursie **Wytrop RPO**. Na fanpage'u Regionalnego Programu Operacyjnego, dostępnym pod adresem www.facebook.com/rpowl, co 2 tygodnie publikujemy wycinek zdjęcia projektu zrealizowanego przy udziale środków unijnych z RPO. Dla odkrywców projektów przygotowaliśmy drobne upominki. Odpowiedzi należy przysyłać na adres redakcja@rpo.lubelskie.pl. Decyduje kolejność zgłoszeń. Ze zwycięzcami kontaktujemy się telefonicznie.

Zapraszamy do zabawy!

do zmartwień. Zawsze możemy do niego wrócić. Zapis czatu znajduje się na stronie www.rpo.lubelskie.pl. Tam też na bieżąco pojawiają się informacje o zbliżających się czatach.

Aby być pewnym otrzymania odpowiedzi na pytania, można je przesłać jeszcze przed internetową dyskusją, na adres e-mailowy eksperta, który można znaleźć w zapowiedziach czatów.

Paweł Florek

Wygrany Wilków

Na nową drogę między gminą Wilków a Kazimierzem Dolnym czekali przede wszystkim mieszkańcy Zastawa Polanowskiego, Zastawa Karczmiskiego, Podgórze i Dąbrówki

Dzięki połączonym wysiłkom władz województwa lubelskiego i beneficjentów środków unijnych sukcesem zakończyły się negocjacje o dodatkowe fundusze z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego. Z finansowego bonusu skorzysta gmina Wilków, która otrzyma pieniądze na niwelowanie skutków powodzi sprzed dwóch lat.

Lepsze jutro dla Wilkowa

Potrzeby finansowe na odbudowę infrastruktury po tragicznej powodzi w 2010 r. są ogromne. Samorząd wciąż boryka się z usuwaniem skutków kataklizmu. Aby uprościć pozyskiwanie środków na te cele, władze regionu umieściły inwestycje popowodziowe gminy Wilków w gronie projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego, obok budowy lotniska w Świdniku, czy budowy stadionu miejskiego w Lublinie.

Za otrzymane pieniądze (4,85 mln euro) gmina sfinansuje trzy projekty:

- ✦ „Odbudowa gminnego stadionu sportowego w Szczekarkowie”. Wartość projektu wynosi 900 tys. zł, 770 tys. zł będzie pochodzić z RPO
- ✦ „Udrożnienie systemu komunikacyjnego na terenie gminy Wilków poprzez budowę infrastruktury mostowej”. Inwestycja będzie kosztowała 7,25 mln zł, a z tego nieco ponad 6 mln zł dofinansuje UE
- ✦ „Udrożnienie systemu komunikacyjnego na terenie gminy Wilków poprzez budowę infrastruktury drogowej”. Koszt projektu to prawie 14,5 mln zł, z czego środki z RPO stanowiąć będą 12,3 mln zł.

Inicjatywy mieszkańców

Oprócz dodatkowych środków otrzymanych z Unii Europejskiej na odbudowę infrastruktury zniszczonej w wyniku

Kręta droga do sukcesu

Pozyskanie dodatkowych środków z Unii Europejskiej stało się możliwe dzięki mobilizacji władz województwa lubelskiego oraz beneficjentów, którzy przyspieszyli realizację swoich inwestycji.

Jeszcze w październiku 2010 roku wydawało się to niemożliwe z racji zbyt niskiego procentu dokonanych rozliczeń środków pozyskanych z UE. Aby otrzymać część grantów z 512 mln euro unijnej nagrody, należało wydać min. 20% budżetu programu. Na tamten moment beneficjenci spożytkowali jedynie około 11,4% przeznaczonych dla województwa dofinansowania.

Jak to możliwe, że mimo tego słabego wyniku województwo lubelskie znalazło się wśród „laureatów” konkursu o dodatkowe pieniądze z UE?

Sukces jest wynikiem sprawności działania beneficjentów oraz ułatwień proceduralnych skonstruowanych przez specjalistów z Departamentu Regionalnego Programu Operacyjnego. Zarząd Województwa uprościł zasady dotyczące pozyskiwania i rozliczania unijnych środków. Realizację swoich inwestycji przyspieszyły także dotowane instytucje.

Prężna współpraca zaowocowała pozyskaniem 21,6 mln euro z Krajowej Rezerwy Wykonania, 10,5 mln euro z tzw. dostosowania technicznego oraz 4,85 mln euro na likwidację skutków powodzi dla gminy Wilków.

Doszczętnie zniszczony most na rzece Chodelce. Zostanie odbudowany dzięki funduszom unijnym z Regionalnego Programu Operacyjnego

powodzi, urzędnicy i mieszkańcy starają się pozyskiwać środki na inne inwestycje.

Z dotacji unijnych w latach 2007–2013 skorzystała gmina, realizując projekty zatytułowane „Likwidacja barier hamujących rozwój społeczeństwa informacyjnego w gminie wiejskiej Wilków” oraz „Budowa ciągu komunikacyjnego łączącego gminę Wilków i Kazimierz Dolny–Podgórz”.

Celem pierwszego projektu jest możliwość dalszego rozwoju społeczeństwa informacyjnego na terenie gminy Wilków, usprawnienie i uruchomienie opracowania E-Urząd, wdrożenie nowych systemów i przeszkolenie pracowników w ich zakresie.

Wnioskodawcy drugiego projektu prognozują, że jego realizacja przyczyni się m.in. do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez ułatwienie dojazdów do pracy i do kulturalnego ośrodka, jakim jest Kazimierz Dolny. Celem jest również zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i turystycznej gminy Wilków.

Prężną inicjatywę wykazuje **Zespół Szkół Publicznych w Wilkowie**, który realizował aż cztery projekty dotowane z funduszy europejskich, dotyczące wyrównania szans edukacyjnych i poprawienia jakości kształcenia w gminie Wilków.

Jak widać, mieszkańcom nie brakuje sił i chęci dokonywania zmian w lokalnym środowisku.

Powódź w 2010 roku spustoszyła gminę Wilków. Zniszczyła jej infrastrukturę i ogołociła ludzi z dorobku całego życia. Dzięki połączonym wysiłkom beneficjentów i Urzędu Marszałkowskiego, Lubelszczyzna otrzymała dodatkowe środki do swojej dyspozycji. Część grantu otrzymała Gmina Wilków na odbudowę infrastruktury. Czy tereny zniszczone przez kataklizm odzyskają swój urok i powrócą do dawnej świetności? Więcej o funduszach europejskich i ich wykorzystaniu, przeczytasz w wywiadzie z **Grzegorzem Teresińskim**, wójtem gminy Wilków na stronie 13.

Anna Świtalska

Stadion sportowy w Szczekarkowie po powodzi

Lubelski BIOMED

w światowej elicie

Firma Biomed-Lublin, zajmująca się wytwarzaniem szczepionek i surowic, dołączyła do grona specjalistów farmacji, spełniających światowe standardy produkcji specyfików krwiopochodnych. Dzięki dofinansowaniu z Regionalnego Programu Operacyjnego, spółka unowocześniła proces produkcji swoich preparatów. Pozyskała na ten cel ponad 3 miliony złotych.

Biomed zrealizował i rozliczył jedną inwestycję dofinansowaną z Regionalnego Programu Operacyjnego. Zakupiono innowacyjne urządzenia produkcyjne do wytwarzania probiotyków. Inwestycja pozwoliła znacznie zwiększyć wydajność produkcyjną dla dotychczas wytwarzanych produktów i wytworzyć dwa nowe probiotyki, np. Lakcid L – podkreśla Anna Kociuba, dyrektor ds. finansowych Biomed-Lublin SA.

Dlaczego GMP jest tak istotne w farmacji?

Certyfikat GMP (ang. *Good Manufacturing Practice*) to prestiżowe wyróżnienie, na które trzeba pracować latami. Aby spełnić wyśrubowane kryteria, należy wprowadzić nieustanną i ścisłą kontrolę nad każdym etapem produkcji.

Światowa Organizacja Zdrowia podaje kilka powodów, dla których koncerny farmaceutyczne zabiegają o certyfikat.

Po pierwsze, nabycie specyfików medycznych o niskiej jakości, nie tylko zagraża zdrowiu i życiu pacjentów, ale jest marnowaniem pieniędzy, zarówno firmy, jak i konsumenta. Stosowanie się do owych wysokich standardów pozwala zminimalizować ryzyko związane z popełnieniem błędów, które w późniejszej kontroli już gotowego specyfiku, mogłyby nie zostać wykryte. GMP przyczynia się do oszczędności zarówno pieniędzy, jak i czasu specjalistów. Finalnie, stosowanie stan-

GMP w pigułce

Dobra Praktyka Wytwarzania (ang. *Good Manufacturing Practice*, GMP) jest zbiorem dyrektyw, które regulują sposób wytwarzania produktów, według określonych standardów jakości, odpowiednich dla danej dziedziny przemysłu. W farmacji priorytetem jest minimalizacja ryzyka zanieczyszczenia produktów i właściwe opisywanie wytworzonego specyfiku.

Standardy GMP zapewniają wysoką jakość, czystość użytych surowców i komponentów gotowego produktu. Zapewniają również pełną kontrolę nad jakością i pochodzeniem surowców.

Zestaw dyrektyw dotyczących jakości produktów opracowano pierwotnie dla przemysłu farmaceutycznego. Obecnie stosowane one bywają przez niektóre firmy kosmetyczne, producentów suplementów odżywczych itp.

Zakupiony przez Biomed Liofilizator LYOMEGA to pierwszy tego typu liofilizator w Polsce. Jest wyposażony w: komorę suszenia (obejmującą drzwi dostępowe i półki), wymrażacz, systemy chłodzenia, kontroli próżni, pompy próżniowej i sterowania temperaturą półek, filtr zapowietrzający, zawory, zbiornik procesowy, system kontroli pneumatyki, izolację termiczną, parową sterylizację (z próżniową pompą suszącą) oraz system Lyostar SCADA – innowacyjny w sferze ICT system sterowania, gromadzenia, archiwizacji i eksportu danych

dardów GMP daje konsumentom większy poziom komfortu i pewność, co do wysokiej jakości produktu.

Posiadanie certyfikatu jest także reklamą dla samego producenta. Dokument jest rozpoznawany na całym świecie, dlatego pozwala firmie rozszerzyć działalność i sprzedaż produktów na zagranicznych rynkach.

W Polsce decyzję o przyznaniu certyfikatu podejmuje Główny Inspektorat Farmaceutyczny (GIF), w oparciu o inspekcję weryfikacyjną przeprowadzaną w placówce na wniosek przedsiębiorcy. Poprawna aplikacja o wydanie dokumentu powinna zawierać dane dotyczące adresu wytwórni oraz wskazanie zakresu, który będzie objęty inspekcją. – *Otrzymanie certyfikatu jest potwierdzeniem, że wytwórca spełnia wszystkie wymagania GMP zawarte w dyrektywie 2003/94 EC* – mówi **Małgorzata Sobol**, szefowa Działu Zapewnienia Jakości w lubelskiej spółce Biomed.

Najważniejsze procedury

Jak wygląda walka o certyfikat? Co należy wdrożyć żeby jakość produktów sięgnęła światowych standardów? – *Należy spełniać ściśle wymogi podane w rozporządzeniu w sprawie Dobrych Praktyk Wytwarzania z 2008 r. Przed otrzymaniem certyfikatu, każdego producenta wizytuje kontrola z Głównego Inspektoratu*

Wirówka przepływowa, służąca do koncentracji bakterii. Wyposażona jest w innowacyjną metodę odciągania wody. Urządzenie wykorzystywane jest na świecie zaledwie od 4 lat. W naszym kraju posiada je tylko Biomed

Liofilizacja to metoda otrzymywania produktów suszonych ze stanu zamrożenia w warunkach wysokiej próżni. W procesie liofilizacji półprodukt leczniczy (zagęszczona masa bakteryjna w formie płynu) jest zamrażany, następnie cząstki lodu są odparowane w komorach próżniowych. Końcową fazą jest suszenie. W efekcie produkt leczniczy przybiera formę gotową do przemielenia i rozdzielania (np. w saszetki albo ampulki). Z uwagi na brak tlenu i wysokich temperatur liofilizacja eliminuje groźne czynniki wpływające ujemnie na jakość produktu leczniczego (tym samym groźne potencjalnie dla zdrowia ludzkiego).

Farmaceutycznego (GIF), przeprowadzana przez inspektorów z Departamentu Inspekcji do Spraw Wytwarzania – opisuje M. Sobol.

Wstęp do wydziału firmy ma tylko kilka uprawnionych do tego osób. Żeby dostać się do pomieszczenia, gdzie produkowane są surowice, należy przejść skomplikowaną procedurę. Trzeba mieć na sobie cztery fartuchy, przejść przez kilka ochronnych śluz, a wszystko po to, aby praktycznie wyeliminować możliwość przedostania się bakterii do laboratorium.

Sukces goni sukces

Istotny jest fakt, że otrzymany w 2011 r. dokument, nie jest pierwszym takim wyróżnieniem dla Biomedu. Firma posiada ich już w sumie cztery. Pierwsze certyfikaty uzyskała już na początku 2010 r. Ich zakres obejmował najbardziej znane produkty: probiotyk Lacid oraz Distreptaza, preparat pozwalający na rozpuszczanie zrostów tworzących się po operacjach.

Certyfikat umożliwił spółce wprowadzenie planu szerszej ekspansji swoich produktów na zachodnie rynki. – *Decyzja Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego to dla nas bardzo dobra informacja. Certyfikat GMP świadczy o tym, że nasze produkty odznaczają się wysoką jakością i spełniają międzynarodowe standardy wytwarzania. Dlatego z powodzeniem będziemy mogli rozszerzyć sprzedaż produktów krwiopochodnych na zagranicznych rynkach. Prowadzimy już konkretne rozmowy na temat eksportu* – przyznaje na portalu PulsMedycyny.com.pl **Waldemar Sierocki**, prezes zarządu Biomed-Lublin SA (szczegóły: www.pulsmedycyny.com.pl/index/archiwum/15328,biomed,certyfikatem,gmp.html).

Cudze chwalicie...

Początki istnienia firmy Biomed-Lublin SA sięgają 1944 r. Skomplikowana sytuacja epidemiologiczna Polski, związana z dobiegającą końca II Wojną Światową, wymogła szybkie podjęcie działań, w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych.

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat firma prężnie się rozwijała i poszerzała swoją działalność.

Cztery certyfikaty GMP, którymi może poszczycić się Biomed mówią same za siebie. Wykwalifikowana kadra i stosowanie w produkcji własnych technologii utorowało spółce drogę do sukcesu. Ale to nie koniec starań o kolejne certyfikaty. Firma oczekuje majowej inspekcji Z GIFu, która otworzy drzwi do uzyskania kolejnego, ostatniego już certyfikatu GMP, potwierdzającego światowe standardy wytwarzania szczepionek. – *Możemy być tylko dumni, że to właśnie lubelska firma wpisuje się do światowej elity producentów farmaceutyków* – dodaje Małgorzata Sobol.

Anna Świtalska

Ostatnie pieniądze do zdobycia

Przedsiębiorcy, uczelnie wyższe, jednostki naukowe, instytucje otoczenia biznesu mogą nadal sięgać po dotacje z Regionalnego Programu Operacyjnego. Do końca roku Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie ogłosi jeszcze 10 konkursów* o dotacje.

Większość naborów skierowana będzie do mikro, małych i średnich firm, na przedsięwzięcia typowo inwestycyjne, np.: zakup maszyn, urządzeń, nieruchomości, poszerzenie oferty o nowe produkty lub usługi, zastosowanie technologii informatycznych czy dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii.

W 2012 r. do rozdysponowania będą także fundusze dla firm na realizację projektów z zakresu B+R (Badania + Rozwój). Przedsiębiorcy mogą zainwestować w infrastrukturę i urządzenia laboratoryjne służące do prowadzenia własnych działań badawczo-rozwojowych lub zakupić usługi badawcze od jednostek naukowych. Na ten cel mogą otrzymać maksymalnie 280 tys. zł.

Przewidziano także nabór wniosków dla przedsiębiorców zainteresowanych promocją, udziałem w wystawach i targach gospodarczych. Z kolei pod koniec roku unijne projekty będą mogli składać właściciele firm chcących skorzystać ze specjalistycznych usług doradczych. Mogą one dotyczyć np. jakości, innowacji i nowych technologii, pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania czy zasad prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium Unii Europejskiej.

Ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego w bieżącym roku skorzystać mogą również instytucje otoczenia biznesu, uczelnie oraz jednostki badawcze. Dla tych ostatnich

to duża szansa na inwestycje w infrastrukturę naukową, która pozwoli rozszerzyć prace badawcze w zakresie B+R i zwiększyć ilość nowoczesnych rozwiązań technologicznych w dziedzinach kluczowych dla rozwoju Lubelszczyzny. Instytucjom otoczenia biznesu środki z RPO dadzą możliwość rozszerzenia zakresu usług oferowanych przedsiębiorcom, w obszarze udzielania informacji, organizowania szkoleń, doradztwa oraz usług B+R.

Katarzyna Kuszpit

Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości w Lublinie

* Dane na podstawie Harmonogramu naboru wniosków z 15 marca 2012 r. Dostęp na www.lawp.eu

Gdzie szukać informacji?

Wszystkie niezbędne informacje o naborach wniosków, dokumenty i podręczniki znajdują się na stronie internetowej www.lawp.eu.

Na pytania odpowiadają też konsultanci Punktu Informacyjnego LAW P pod nr. tel.: 81 462 38 31 i 81 462 38 12 lub osobiście w siedzibie Lubelskiej Agencji Wspierania Przedsiębiorczości przy ul. Wojciechowskiej 9a w Lublinie, od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30–15.30.

Grotta solna w Łukowie. Dobry przykład wykorzystania dotacji przez mikroprzedsiębiorstwo.

Grotta jest w stanie odtworzyć mikroklimat podobny do warunków panujących w podziemnej kopalni soli.

Dane kontaktowe

Urząd Marszałkowski Województwa
Lubelskiego w Lublinie
Departament Regionalnego
Programu Operacyjnego
ul. F. Stefczyka 3b
20-151 Lublin
tel. 81 441 67 38
fax 81 441 67 40

Punkt informacyjny
tel. 81 441 67 50
tel. 0 800 888 776
(bezpłatna infolinia)
www.rpo.lubelskie.pl
e-mail: drpo@lubelskie.pl

Lubelska Agencja Wspierania
Przedsiębiorczości w Lublinie
ul. Wojciechowska 9a
20-704 Lublin
tel. 81 462 38 00
fax 81 462 38 40

Punkt informacyjny
tel. 81 462 38 31
tel. 81 462 38 12
www.lawp.eu
e-mail: lawp@lubelskie.pl

Główny Punkt Informacyjny
w Lublinie
ul. Stefczyka 3b
20-151 Lublin
tel. 81 441 68 64
fax 81 441 68 65
www.feulubelskie.pl
e-mail: kontakt@feulubelskie.pl

Lokalny Punkt Informacyjny
w Białej Podlaskiej
ul. Warszawska 14
21-500 Biała Podlaska
tel. 83 343 58 44
fax 83 342 28 82
e-mail: bialapodlaska@feulubelskie.pl

Lokalny Punkt Informacyjny
w Chełmie
pl. Niepodległości 1
22-100 Chełm
tel. 82 565 19 21
fax 82 563 02 08
e-mail: chelm@feulubelskie.pl

Lokalny Punkt Informacyjny
w Puławach
ul. Centralna 9
24-100 Puławy
tel. 81 886 61 26
fax 81 886 61 27
e-mail: pulawy@feulubelskie.pl

Lokalny Punkt Informacyjny
w Zamościu
ul. Partyzantów 94
22-400 Zamość
tel. 84 638 02 67
fax 84 639 31 34
e-mail: zamosc@feulubelskie.pl

lubelskie
Smakuj życie!

Bezpłatna infolinia RPO

800 888 776

www.rpo.lubelskie.pl

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**WOJEWÓDZTWO
LUBELSKIE**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO**

